

Bareja – śmiech przez łzy

SŁOWA KLUCZOWE

ustrój totalitarny
cenzura
aparat bezpieczeństwa
swobody obywatelskie
nomenklatura
nepotyzm
braki zaopatrzenia
przejaskrawiony obraz rzeczywistości

KONTEKST HISTORYCZNY

Od 1945 do 1989 roku w Polsce panował ustrój totalitarny. Cechy ustroju totalitarnego:

- jednopartyjność
- cenzura
- propaganda
- kontrola społeczeństwa przez aparat bezpieczeństwa
- brak swobód obywatelskich
- gospodarka centralnie planowana
- braki zaopatrzenia i kolejki do sklepów
- trudności z wyjazdem za granicę

Spółeczeństwo musiało sobie radzić z życiem w totalitarnym państwie. Jedną ze strategii było wyśmiewanie rzeczywistości, w której musieli żyć. Doskonałym przykładem na takie działania była twórczość Stanisława Barei - reżysera filmowego, którego twórczość uznawana jest za „kultową”.

PRZEBIEG LEKCJI

Nauczyciel prowadzi z uczniami krótką dyskusję na temat cech państwa totalitarnego jakim była PRL.

Następnie odtwarza film, w którym syn Barei opowiada o jego twórczości:

<https://www.youtube.com/watch?v=2kOBInMj8Ug>

Potem nauczyciel odtwarza wybrane fragmenty filmów i koncentruje się na każdym z osobna:

1. Problemy z zaopatrzeniem:

- mięso spod lady w kiosku RUCH-u:

Kiosk RUCH-u (film „Miś”).

<https://www.youtube.com/watch?v=37A9YAhNPyl>

- mało różnorodne i kiepskiej jakości potrawy w żywieniu zbiorowym

Bar mleczny Apis (film „Miś”).

<https://www.youtube.com/watch?v=UN3aWBqdcoc>

- gospodarka centralnie planowana powoduje braki w dostawach surowców – wyłączenie ogrzewania na wybranych osiedlach

150 procent!!! (serial „Alternatywy 4”)

https://www.youtube.com/watch?v=l1-Bxg4EI_E

Nauczyciel wyjaśnia uczniom, jakie problemy w ówczesnej Polsce były z zaopatrzeniem sklepów w podstawowe produkty. Do czego uciekali się Polacy, żeby we własnym zakresie zdobywać brakujące towary.

Nauczyciel pyta uczniów, czy obraz przedstawiony przez Bareję odpowiadał rzeczywistości.

2. Jak żyli i funkcjonowali przedstawiciele nomenklatury. Wszędobylski nepotyzm.

Jak załatwiało się przydział na mieszkanie w latach 80 („Alternatywy 4”)

<https://www.youtube.com/watch?v=QctOTdhW9os>

Nauczyciel wyjaśnia mechanizm nepotyzmu. Co to nomenklatura i w jaki sposób funkcjonowały w Polsce elity władzy w odniesieniu do reszty społeczeństwa.

Nauczyciel pyta uczniów, czy obraz przedstawiony przez Bareję odpowiadał rzeczywistości.

3. Realia stanu wojennego

film „Rozmowy kontrolowane”

<https://www.youtube.com/watch?v=30-qjrvgfvl>

od 1:09:30 - 11:11:30

Ciotki Ryszarda Ochuckiego (film „Rozmowy kontrolowane”)

Realia stanu wojennego - aresztowania działaczy opozycyjnych - ci, którzy nie zostali zatrzymani, musieli się ukrywać. Scena przedstawia w krzywym zwierciadle ukrywanie się głównego bohatera. System szyfrów.

https://www.youtube.com/watch?v=DhpZ26_2qY8

Nauczyciel wywołuje dyskusję na temat realności odtworzonej sceny. Zwraca uwagę na wzmoczoną kontrolę państwa nad obywatelami. Oraz kwestię aresztowań podczas stanu wojennego i konieczności ukrywania się przez członków opozycji. Zwraca uwagę na zastosowane formy przekazu.

Rozmowy kontrolowane - „ój” się znowu spóźnia

<https://www.youtube.com/watch?v=yf4MSpDCISQ>

Pokazuje, jak propaganda komunistów próbowała odwrócić uwagę społeczeństwa od krwawych i zbrodniczych działań podczas stanu wojennego. Znamienne słowo POKÓJ na czołgach.

Nauczyciel pyta uczniów, czy obraz przedstawiony przez Bareję odpowiadał rzeczywistości.

Ostatni element lekcji to dyskusja z uczniami - Czy podtytuł lekcji „śmiech przez łzy”, ma swoje uzasadnienie w świetle zaprezentowanych wcześniej filmów reżyserowanych przez Stanisława Bareję.

Podczas dyskusji nauczyciel wykorzystuje wybrane zagadnienia, odnoszące się do realiów życia w państwie rządzonego przez komunistów.